

Datum van inontvangstneming : 11/06/2015

Zaak C-185/15

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

22 april 2015

Verwijzende rechter:

Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Slovenië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

15 januari 2015

Verzoekende partij:

Marjan Kostanjevec

Verwerende partij:

F&S Leasing, GmbH

VRHOVNO SODIŠČE

REPUBLIEK SLOVENIE

[OMISSIS]

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Bij de Vrhovno sodišče Republike Slovenije [hoogste rechterlijke instantie van de Republiek Slovenië] is een procedure aanhangig waarin de verzoekende partij, de heer MARJAN KOSTANJEVEC, [OMISSIS], van de verwerende partij, F&S LEASING, GmbH, [OMISSIS], betaling vordert van een bedrag van 18 678,45 EUR vermeerderd met interesten.

De Vrhovno sodišče Republike Slovenije [OMISSIS],

heeft bij beslissing [OMISSIS] van 15 januari 2015 de behandeling van de zaak geschorst en besloten het Hof om een prejudiciële beslissing te verzoeken. [Or 1]

I. Korte uiteenzetting van de zaak

- 1 Om te kunnen beslissen over de gegrondheid van het beroep dient de Vrhovno sodišče te beoordelen of de rechters van de Republiek Slovenië bevoegd zijn zich uit te spreken over een vordering tegen verweerster, een in de Republiek Oostenrijk gevestigde rechtspersoon. Verzoeker, een in de Republiek Slovenië woonachtige natuurlijke persoon, baseert zijn vordering op ongerechtvaardigde verrijking, maar heeft deze ingediend in de vorm van een vordering in reconventie nadat de Vrhovno sodišče, in een geding tussen dezelfde partijen, voor hetzelfde gerecht door verweerster aanhangig gemaakt in een geschil betreffende een door een consument gesloten overeenkomst, de uitspraken in eerste en in tweede aanleg had vernietigd met terugverwijzing van de zaak naar de rechter in eerste aanleg.

II. Feiten en toepasselijke bepalingen

- 2 Verzoeker en verweerster hebben op 14 januari 1994 in de hoedanigheid van huurder respectievelijk verhuurder een overeenkomst van financiële leasing gesloten. Nadat vervallen bedragen onbetaald waren gebleven, heeft verweerster op 26 oktober 1995 in een bevelprocedure betaling van het bedrag van 16 692,22 EUR gevorderd. Op verzet van verzoeker is de procedure voortgezet als een normale procedure, waarin verweerster is opgetreden als verzoekster en verzoeker als verweerder.¹
- 3 In die gewone procedure heeft de Okrožno sodišče na Ptuj (rechter in eerste aanleg) in een uitspraak [OMISSIS] van 28 april 2004 verzoeker veroordeeld tot betaling van 16 692,22 EUR, vermeerderd met interesten en proceskosten. De Višje sodišče v Mariboru (rechter in tweede aanleg) heeft op 11 april 2006 het hoger beroep van verzoeker verworpen, waarna de uitspraak van de rechter in eerste aanleg van 28 april 2004 [OMISSIS] definitief en uitvoerbaar is geworden. Daarop heeft verzoeker beroep tot herziening van deze laatste beslissing ingesteld. Voordat de Vrhovno sodišče uitspraak deed op dat beroep, troffen partijen op 31 juli 2006 een buitengerechtelijke schikking waarbij werd overeengekomen dat verzoeker vóór 30 augustus 2006 een bedrag van 16 692,22 EUR, vermeerderd met de kosten van de procedure en de tenuitvoerlegging ten bedrage van 476 658,00 SIT zou betalen.

¹ – De procedure naar Sloveens recht van tenuitvoerlegging op basis van een titel die de vordering aannemelijk maakt, is vergelijkbaar met de betalingsbevelprocedure. Overeenkomstig artikel 53 bis, lid 2, van de oude Zakon o izvršilnem postopku (executiewet) [thans artikel 62, lid 2, van de Zakon o izvršbi in zavarovanju (wet op de tenuitvoerlegging en vaststelling van schuldvorderingen)], wordt de procedure, indien de schuldenaar zich tegen het betalingsbevel verzet op basis van een document dat de vordering aannemelijk maakt, na nietigverklaring van het betalingsbevel voor het overeenkomstige deel voortgezet zoals in geval van verzet tegen het betalingsbevel. Dit betekent dat de procedure wordt voortgezet zoals in geval van instelling van beroep.

- 4 Vervolgens heeft de Vrhovno sodišče bij beslissing [OMISSIS] van 9 juli 2008, op het door verzoeker ingestelde beroep tot herziening, de uitspraken in eerste en in tweede aanleg vernietigd en de zaak voor nieuw onderzoek terugverwezen naar de rechter in eerste aanleg. In dat stadium heeft verzoeker een tegenvordering ingediend ertoe strekkende dat verweerster het door hem op 30 augustus 2006 betaalde bedrag van 18 678,45 EUR (vermeerderd met interesten) zou terugbetalen.
- 5 In het nieuwe onderzoek in de door verweerster ingeleide procedure heeft de rechter in eerste aanleg in een uitspraak van 4 november 2009 het betalingsbevel vernietigd, het verzoek van verweerster afgewezen en deze laatste verwezen in de kosten van de procedure. Deze beslissing, die definitief is geworden met de uitspraak van de rechter in tweede aanleg van 31 maart 2010, is gebaseerd op de overweging dat verzoeker het voorwerp van de leasing niet heeft ontvangen respectievelijk dat verweerster niet heeft voldaan aan haar contractuele verplichting, het voorwerp van de leasing aan verzoeker over te dragen.

III. Procesverloop en argumenten van partijen

- 6 Verzoeker baseert zijn vordering tot terugbetaling van het bedrag van 18 678,45 EUR op de bepalingen inzake ongerechtvaardigde verrijking wegens het wegvallen van de rechtsgrondslag (artikel 190 van de Obligacijski zakonik) (verbintenissenwet; hierna: „OZ”) en op het argument dat genoemd bedrag is betaald op basis van een definitief geworden en nadien door de Vrhovno sodišče vernietigde uitspraak.
- 7 Verweerster heeft verweer gevoerd met het betoog dat de voorwaarden voor een vordering in reconventie niet vervuld zijn en daarmee de bevoegdheid van de Okrožno sodišče na Ptuj betwist op grond dat zij is gevestigd in de Republiek Oostenrijk. Voor het geval de rechter mocht oordelen dat het verzoek is ingediend op basis van de buitengerechtelijke schikking van 31 juli 2006 geeft zij te kennen dat op basis van die schikking de rechter te Ljubljana territoriaal bevoegd is. In concreto betoogt zij dat zij het litigieuze bedrag nooit heeft ontvangen en dat de betaling is geschied op basis van de buitengerechtelijke schikking van 31 juli 2006, die nooit is vernietigd.
- 8 De rechter in eerste aanleg heeft bepaald dat verweerster verzoeker het bedrag van 18 678,47 EUR, vermeerderd met interesten te rekenen vanaf de datum van instelling van het beroep, diende te betalen. Hij heeft voorts geoordeeld dat sprake was van een vordering in reconventie en dat bijgevolg op grond van artikel 49 van de Zakon o mednarodnem zasebnem pravu (wet op het internationaal privaatrecht; hierna: „ZMZPP”) de Sloveense rechter bevoegd was. Ten gronde heeft hij gegrond verklaard het argument dat de vordering berustte op ongerechtvaardigde verrijking wegens het wegvallen van de rechtsgrondslag (vernietiging van de definitieve rechterlijke beslissing).

- 9 De rechter in tweede aanleg heeft verweersters hoger beroep verworpen en de beslissing van de rechter in eerste aanleg bevestigd. Hij heeft overwogen dat in casu geen vordering in reconventie kon worden ingediend daar de geldend gemaakte vorderingen een zodanige wederkerige afhankelijkheid vertoonden dat zij elkaar uitsloten. Hij leidde de bevoegdheid van de Okrožno sodišče na Ptuj uit de bepalingen inzake de bevoegdheid op het gebied van door de consument gesloten overeenkomsten, neergelegd in de artikelen 15 en 16 van verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken² (hierna: „verordening [OMISSIS] [Or 3] [OMISSIS] nr. 44/2001”). Het onderhavige geding is namelijk ontstaan naar aanleiding van een financiële leasing voor een personenvoertuig, welke overeenkomst verzoeker heeft gesloten als natuurlijk persoon en consument, los van zijn beroepsactiviteit, terwijl verweester beroepsmatig dergelijke overeenkomsten sluit. Het betreft derhalve een rechtsverhouding die vergelijkbaar is met verkoop op afbetaling van een roerende lichamelijke zaak dan wel een lening op afbetaling of een andere krediettransactie ter financiering van de verkoop van een dergelijke zaak in de zin van artikel 15, lid 1, onder a) en b), van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001. Hij heeft ongegrond verklaard verweersters argument betreffende de instemming van partijen met de territoriale bevoegdheid voortvloeiend uit de buitengerechtelijke schikking, aangezien verzoeker zijn vordering baseert op ongerechtvaardigde verrijking. Hij heeft het beroep gegrond verklaard voor zover verzoeker heeft betaald op basis van een rechtsgrondslag (definitieve uitspraak) die vervolgens is weggefallen. Verzoeker heeft betaald om zich niet bloot te stellen aan dwangmaatregelen (beslaglegging). Naar zijn oordeel roept verweester ook in dit verband ten onrechte de buitengerechtelijke schikking in, daar deze gelet op haar inhoud niet voldoet aan de voorwaarden voor novatie in de zin van artikel 323 OZ terwijl evenmin sprake is van een animus novandi in de zin van artikel 324 OZ. Met bedoelde schikking hebben partijen enkel de modaliteiten en termijnen voor de nakoming van bestaande verbintenissen vastgelegd.
- 10 Verweester heeft verzocht om toelating tot herziening van de uitspraak van de rechter in tweede aanleg. Dit verzoek is ingewilligd door de Vrhovno sodišče, die het beroep tot herziening bij beslissing [OMISSIS] van 1 september 2011 heeft toegestaan voor wat betreft de vraag of de rechters van de Republiek Slovenië bevoegd zijn zich uit te spreken over de vordering in reconventie.
- 11 Op de grondslag van voormelde beslissing heeft verweester beroep tot herziening ingesteld waarin hij betoogt dat de rechters van de Republiek Slovenië niet bevoegd zijn. Naar haar oordeel is niet voldaan aan de voorwaarden voor indiening van een vordering in reconventie en evenmin voor toepassing van de in verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 neergelegde regels voor zaken betreffende overeenkomsten gesloten door de consument, aangezien het geding geen betrekking heeft op een overeenkomst inzake financiële leasing of een

² – PB L 12 van 16.1.2001, blz. 1.

overeenkomst gesloten door een consument, maar op een vordering op grond van ongerechtvaardigde verrijking. In dit verband betoogt zij dat de beslissing van de rechter in tweede aanleg een tegenstrijdigheid tussen de overwegingen betreffende de bevoegdheid (overeenkomst gesloten door een consument) en de inhoudelijke beoordeling van de gegrondheid van de vordering (ongerechtvaardigde verrijking) bevat. Bovendien betoogt zij dat verzoeker heeft betaald op basis van de buitengerechtelijke schikking van 31 juli 2006, dat wil zeggen op een rechtsgrondslag die niet is weggevallen. Maar ook indien verzoeker had betaald op basis van een definitief geworden rechterlijke beslissing, moet in de beschouwing worden betrokken dat hij terugbetaling vordert omdat de rechterlijke beslissing waaraan hij zich gebonden achtte vervolgens is vernietigd. Nu bijgevolg geen sprake is van een geschil betreffende een door een consument gesloten overeenkomst, ontbreekt de bevoegdheid die voor dergelijke geschillen in de regels van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 is neergelegd.

IV. Nationale wettelijke bepalingen en rechtspraak

- 12 In de Republiek Slovenië zijn de voorwaarden om tegenvorderingen te kunnen indienen vastgelegd in artikel 183 van de Zakon o pravdnem postopku (wetboek burgerlijke rechtsvordering; hierna: „ZPP”), dat in lid 1, onder b), bepaalt dat de verweerder tot het einde van de zitting bij hetzelfde gerecht een vordering in reconventie kan indienen indien het verzoek inhoudelijk samenhangt met de vordering van de eiser. [Or 4]
- 13 In de rechtspraak van de Republiek Slovenië wordt de regel gehanteerd dat een verzoek ertoe strekkende dat het bestaan van een rechtsverhouding wordt vastgesteld, een vordering in reconventie die ertoe strekt het bestaan van die rechtsverhouding te ontkennen uitsluit. Bij een dergelijke wederkerige litispudentie moet de tegenvordering worden afgewezen.³ De onderhavige zaak betreft echter niet een dergelijke situatie, daar de vordering in verweersters nieuwe verzoekschrift, strekkende tot betaling van de vervallen bedragen op grond van het leasecontract, de vordering van verzoeker strekkende tot terugbetaling van dat – op basis van een vernietigde rechterlijke uitspraak betaalde – bedrag niet uitsluit. Aangezien onder de regeling van de ZPP het instituut van de vordering in reconventie een uitdrukking van het beginsel van proceseconomie en rechtszekerheid vormt, moet de vraag betreffende de connexiteit tussen de verzoeken in de zin van artikel 183, lid 1, sub 1), ZPP ruim worden uitgelegd en strekt zij zich mede uit tot situaties waarin de vordering van de eiser betrekking heeft op een schuldvordering uit de contractuele verhouding, terwijl de tegenvordering een met die verhouding samenhangende vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking betreft.⁴

³ – [OMISSIS]

⁴ – [OMISSIS]

- 14 De terugbetaling in geval van ongerechtvaardigde verrijking zoals verzoeker die in casu vordert is geregeld in artikel 190 OZ, dat in lid 1 bepaalt dat degene die zich zonder rechtsgrondslag ten nadele van een ander heeft verrijkt, hetgeen hij heeft ontvangen dient terug te geven of, indien dat niet mogelijk is, de waarde van het ontvangen voordeel dient te vergoeden. Artikel 190, lid 3, OZ bepaalt dat de verplichting tot teruggaaf of vergoeding van de waarde ook bestaat wanneer het voordeel is verkregen op een niet ingetreden of een nadien weggevalen grondslag.
- 15 De plaats van tenuitvoerlegging van verbintenissen tot betaling van een geldsom is vastgelegd in artikel 295, leden 1 en 2, OZ: volgens artikel 295, lid 1, OZ worden verbintenissen tot betaling van een geldsom uitgevoerd op de plaats waar de schuldeiser woont of zijn zetel heeft, terwijl artikel 295, Lid 2, OZ bepaalt dat wanneer de betaling geschiedt op basis van een bevel, de verbintenis moet worden uitgevoerd bij de zetel van de instelling waar zich de geldbronnen van de schuldeiser bevinden.

V. Recht van de Unie

- 16 Aan het begin van de aan de orde zijnde procedure waren de rechterlijke bevoegdheid en de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken geregeld in verordening [OMISSIS] nr. 44/2001. Volgens punt 11 van de considerans van die verordening moeten de bevoegdheidsregels in hoge mate voorspelbaar zijn, waarbij als beginsel geldt dat de bevoegdheid in het algemeen gegrond wordt op de woonplaats van de verweerder, en moet de bevoegdheid altijd op die grond kunnen worden gevestigd, behalve in een gering aantal duidelijk omschreven gevallen waarin het voorwerp van het geschil of de autonomie van de partijen een ander aanknopingspunt wettigt. In punt 12 van voormelde considerans wordt verklaard dat naast de woonplaats van de verweerder alternatieve bevoegdheidsgronden mogelijk moeten zijn, gebaseerd op de nauwe band tussen het gerecht en de vordering of de noodzaak een goede rechtsbedeling te vergemakkelijken. Voorts moet ingevolge punt 13 in het geval van verzekerings-, consumenten- en arbeidsovereenkomsten de zwakke partij worden beschermd door bevoegdheidsregels die gunstiger zijn voor haar belangen dan de algemene regels.
- 17 Het grondbeginsel dat het gerecht van de woonplaats van de verweerder bevoegd is is verankerd in artikel 2, lid 1, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001, bepallende dat zij die woonplaats hebben op het grondgebied van een lidstaat, onverminderd de bepalingen van deze verordening worden opgeroepen voor de gerechten van die lidstaat, ongeacht hun nationaliteit. Artikel 3, lid 1, van dezelfde verordening bepaalt dat bedoelde personen slechts voor het gerecht van een andere lidstaat kunnen worden opgeroepen krachtens de in de afdelingen 2 tot en met 7 van hoofdstuk II van de verordening gegeven regels.

- 18 Artikel 5, punt 1, onder a), van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 bepaalt dat een persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, ten aanzien van verbintenissen uit overeenkomst kan worden opgeroepen voor het gerecht van de plaats waar de verbintenis die aan de eis ten grondslag ligt, is uitgevoerd of moet worden uitgevoerd.
- 19 Ingevolge artikel 6, punt 3, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 kan de persoon die woonplaats heeft op het grondgebied van een lidstaat, ten aanzien van een tegenvordering die voortspuit uit de overeenkomst of uit het rechtsfeit waarop de oorspronkelijke vordering gegrond is, ook worden opgeroepen voor het gerecht waar deze laatste aanhangig is.
- 20 De bevoegdheid voor door consumenten gesloten overeenkomsten is geregeld in hoofdstuk II, afdeling 4, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001. Zo bepaalt artikel 15, lid 1, van deze verordening dat onverminderd artikel 4 en artikel 5, punt 5, voor overeenkomsten gesloten door een persoon, de consument, voor een gebruik dat als niet bedrijfs- of beroepsmatig kan worden beschouwd, de bevoegdheid wordt geregeld door deze afdeling wanneer a) het gaat om koop en verkoop op afbetaling van roerende lichamelijke zaken, b) het gaat om leningen op afbetaling of andere krediettransacties ter financiering van de verkoop van zulke zaken, c) in alle andere gevallen, de overeenkomst is gesloten met een persoon die commerciële of beroepsactiviteiten ontplooit in de lidstaat waar de consument woonplaats heeft, of dergelijke activiteiten met ongeacht welke middelen richt op die lidstaat, of op meerdere staten met inbegrip van die lidstaat, en de overeenkomst onder die activiteiten valt. Volgens artikel 16, lid 1, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 kan de rechtsvordering die door een consument wordt ingesteld tegen de wederpartij bij de overeenkomst, worden gebracht hetzij voor de gerechten van de lidstaat op het grondgebied waarvan die partij woonplaats heeft, hetzij voor het gerecht van de plaats waar de consument woonplaats heeft. Tot slot bepaalt artikel 16, lid 3, van dezelfde verordening dat het bepaalde in dit artikel het recht om een tegenvordering in te stellen bij het gerecht waarvoor met inachtneming van afdeling 4 de oorspronkelijke vordering is gebracht, onverlet laat.

VI. Motivering van het verzoek om een prejudiciële beslissing

- 21 Bij het onderzoek van de relevantie van de vragen inzake de bevoegdheid van de Sloveense rechter en [Or 6] bij de formulering van de prejudiciële vragen heeft de Vrhovno sodišče overwogen dat verzoekers beroep niet is gebaseerd op de buitengerechtelijke schikking (althans dat verzoeker in verband met die schikking geen aanspraak geldend maakt), maar op de uit de vernietiging van de definitieve beslissing voortvloeiende ongerechtvaardigde verrijking.
- 22 Bij zijn onderzoek of andere bevoegdheidsgronden op grond van de zetel van verweerster in aanmerking komen heeft de Vrhovno sodišče de in voormelde

punten van de considerans van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 genoemde doelstellingen in de beschouwing betrokken alsook de voor de vaststelling van de bevoegdheid bepalende omstandigheden, zoals het voorwerp van het geschil of de band tussen het gerecht en de vordering en de noodzaak, de consument te beschermen (punten 11, 12 en 13). Tevens heeft hij overwogen dat de in de relevante bepalingen van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 gebruikte begrippen autonoom moeten worden uitgelegd, dat wil zeggen met inachtneming van de opbouw en de doelstellingen van de verordening, om te waarborgen dat deze laatste in alle lidstaten uniform wordt toegepast.⁵

Bevoegdheid voor de vordering in reconventie ex artikel 6, punt 3, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001

- 23 Verzoeker heeft zijn vordering in de vorm van een tegenvordering ingediend. Verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 omschrijft deze in artikel 6, punt 3, als een vordering „die voortspuit uit de overeenkomst of uit het rechtsfeit waarop de oorspronkelijke vordering gegrond is”. Hoe dan ook dienen de oorspronkelijke vordering en de vordering in reconventie onderling verband te houden.⁶ De Vrhovno sodišče vraagt zich echter af hoe nauw dat verband moet zijn opdat toepassing van de in genoemde bepaling van de verordening neergelegde bevoegdheidsregel rechtmatig is. Het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) heeft zich nog niet eerder uitgesproken over de kwestie van het verband tussen de oorspronkelijke vordering en de tegenvordering.
- 24 De bijzonderheid van de onderhavige zaak is dat verzoeker zijn vordering heeft ingediend in een stadium waarin de procedure, ingeleid op basis van de oorspronkelijke vordering van verweerster, voor heronderzoek naar de rechter in eerste aanleg was terugverwezen na vernietiging van diens beslissing door de hogere rechter. Thans vordert verzoeker op grond van ongerechtvaardigde verrijking terugbetaling van hetgeen hij op grond van de vernietigde uitspraak heeft moeten betalen. Strikt gezien spruit de vordering van verzoeker dan ook niet voort uit „de overeenkomst” waarop de oorspronkelijke vordering van de verwerende partij gegrond is. Het voorwerp van deze laatste is de schuldvordering uit het leasecontract, terwijl verzoeker zich beroept op ongerechtvaardigde verrijking – wegens het wegvallen van de rechtsgrondslag – ,waarbij het niet rechtstreeks gaat om het leasecontract, maar om de definitieve beslissing in de met verweersters beroep ingeleide procedure. Gelet op deze omstandigheden – verzoeker heeft de betaling van de schuldvordering waarvan hij thans terugbetaling vordert pas verricht nadat verweerster haar oorspronkelijke vordering had ingediend en op grond dat die betaling hem was gelast in een definitieve beslissing die uitvoerbaar was geworden, en hij vordert terugbetaling wegens vernietiging van die beslissing – kan worden geconcludeerd dat zijn

⁵ – Arrest van het Hof ÖFAB, Östergötlands Fastigheter, C-147/12, EU:C:2013:490, punt 27; conclusie van advocaat-generaal Léger in de zaak Danvaern Production, C-341/93, EU:C:1995:139, punt 20.

⁶ – [OMISSIS]

vordering niet voortspuit uit het „feit waarop de oorspronkelijke vordering gegrond is”. Mogelijk is echter ook de tegengestelde uitlegging, te weten [Or 7] dat de noodzakelijke overeenstemming tussen de feitelijke omstandigheden van de twee verzoeken een rechtstreeks causaal verband tussen de twee rechtsvorderingen oplevert. Verzoeker vordert in feite terugbetaling van het bedrag waarvan hij beweert dat het is betaald op basis van een definitief en uitvoerbaar geworden beslissing, gegeven in een procedure die was ingeleid met de oorspronkelijke vordering van verweerster, met andere woorden hij vordert terugbetaling van hetgeen is betaald op basis van een beslissing die is gegeven in een met de oorspronkelijke vordering ingeleide procedure. Naar analogie kan ook een verband worden gelegd met de contractuele grondslag van de oorspronkelijke vordering van verweerster, voor zover de vernietigde beslissing – die heeft geleid tot het wegvallen van de grondslag waarop verzoekers vordering uit ongerechtvaardigde verrijking berust – tevens de beslissing op de oorspronkelijke vordering van verweerster is.

Bevoegdheid voor door consumenten gesloten overeenkomsten ex artikelen 15 en 16 en inzake verbintenissen uit overeenkomst ex artikel 5, punt 1, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001

- 25 Evenzo, dat wil zeggen vanuit het oogpunt van het verband tussen de oorspronkelijke vordering van verweerster en de thans aan de orde zijnde vordering van verzoeker, rijst ook het probleem bij de beoordeling van de bevoegdheid volgens de regels die gelden op het gebied van door de consument gesloten overeenkomsten.
- 26 Volgens de rechtspraak van het Hof moet artikel 15, lid 1, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001, dat het begrip „door consumenten gesloten overeenkomsten” hanteert, eng worden uitgelegd daar het hier een bepaling betreft waarmee wordt afgeweken van de algemene regel dat de bevoegdheid berust bij het gerecht van de woonplaats van de verweerder (artikel 2, lid 1, van de verordening), en van de bijzonderebevoegdheidsregels voor verbintenissen uit overeenkomst [artikel 5, punt 1), van de verordening].⁷ De contractuele betrekking met een consument in de zin van de verordening is enkel gegeven indien is voldaan aan de volgende drie voorwaarden: (1) een contractpartij is een consument die handelt in een kader dat als niet bedrijfs- of beroepsmatig kan worden beschouwd; (2) tussen deze consument en een beroepsbeoefenaar is daadwerkelijk een overeenkomst gesloten, en (3) deze overeenkomst valt onder een van de in artikel 15, lid 1, onder a)-c), van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 bedoelde categorieën. Dit zijn cumulatieve voorwaarden, zodat wanneer aan een van de drie voorwaarden niet is voldaan, de bevoegdheid niet kan worden vastgesteld volgens de regels inzake door consumenten gesloten overeenkomsten.⁸

⁷ – Arrest van het Hof in de zaak *Mühlleitner*, C-190/11, EU:C:2012:542, punten 26 en 27.

⁸ – Arrest van het Hof in de zaak *Česká spořitelna*, C-419/11, EU:C:2013:165, punt 30.

- 27 Volgens de feitelijke vaststellingen van de rechter a quo hebben partijen een leasecontract gesloten dat aan voormelde vereisten voldoet. Op dat contract berust ook de aanspraak die verweerster in haar oorspronkelijke vordering heeft geformuleerd. De twijfel van de Vrhovno sodišče betreft echter de vraag of sprake is van een verbintenis uit een door een consument gesloten overeenkomst in geval van een vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking, gebaseerd op een vernietigde beslissing die is gegeven in een procedure betreffende een door een consument gesloten overeenkomst. In het concrete geval betreft het geschil niet meer de geldigheid of de uitvoering van de door een consument gesloten overeenkomst (die vraag is reeds beslist in de beslissing op de oorspronkelijke vordering), maar een vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking die echter [Or 8] rechtstreeks verband houdt met het procesverloop en de te geven beslissing in de (oorspronkelijke) procedure betreffende de door een consument gesloten overeenkomst. De Vrhovno sodišče vraagt zich dan ook af of het voorwerp van het geding onder de materie door consumenten gesloten overeenkomsten kan worden ingedeeld op grond dat de vernietigde beslissing een uitspraak is op een verzoek inzake een door een consument gesloten overeenkomst en dus betrekking heeft op een verzoek dat voortspuit uit een latere, andere beslissing over het bestaan van contractuele verplichtingen. Voor het standpunt dat sprake is van een verbintenis uit overeenkomst in de zin van artikel 15, lid 1, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 spreekt de omstandigheid dat er een rechtstreeks verband bestaat tussen de concrete vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking en de oorspronkelijke vordering van verweerster, die noodzakelijkerwijs valt onder de materie van artikel 15, lid 1, onder b), van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001.⁹ Voor het tegenovergestelde standpunt, dat wil zeggen voor het standpunt dat van een door een consument gesloten overeenkomst en dus van een verbintenis uit overeenkomst geen sprake is, spreekt daarentegen de aard van de in het verzoek vervatte concrete vordering, gebaseerd op ongerechtvaardigde verrijking. In dat verband rijst in hoofdzaak de vraag, hoe rechtstreeks het verband tussen het wegvallen van de grondslag voor de verrijking en de contractuele betrekking – waarin een der partijen consument is – tussen de procespartijen moet zijn om te kunnen concluderen dat ook in geval van ongerechtvaardigde verrijking sprake is van een geschil over een door een consument gesloten overeenkomst, alsook de vraag of en in voorkomend geval in welke omstandigheden voor de vordering uit ongerechtvaardigde verrijking een van de bijzondere bevoegdheden, in het bijzonder welke bijzondere bevoegdheid, in aanmerking komt.
- 28 De bestaande rechtspraak van het Hof biedt geen antwoord op bovenvermelde vragen. In de context van de afbakening van de materies verbintenissen uit overeenkomst en verbintenissen uit onrechtmatige daad heeft het Hof verklaard dat elke rechtsovereenkomst die beoogt de aansprakelijkheid van een verweerder in het geding te brengen en die geen verband houdt met een verbintenis uit overeenkomst in de zin van artikel 5, punt 1, van verordening [OMISSIS]

⁹ – Zie bij voorbeeld arrest van het Hof in de zaak Gabriel, C-96/00, EU:C:2002:436, punt 56.

nr. 44/2001, onder artikel 5, punt 3, van die verordening valt.¹⁰ Wanneer een van de contractpartijen tegen de wederpartij een vordering uit civiele aansprakelijkheid indient, betekent dat nog niet dat die vordering onder de materie „verbintenissen uit overeenkomst” in de zin van artikel 5, punt 1, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 valt. Dat is enkel het geval wanneer het litigieuze gedrag kan worden beschouwd als niet-nakoming van contractuele verplichtingen zoals die kunnen worden vastgesteld rekening houdend met het voorwerp van de overeenkomst.¹¹ Wanneer de ingediende vordering daarentegen strekt tot vergoeding van schade voortvloeiend uit de schending van rechten en verplichtingen uit de overeenkomst die partijen in de oorspronkelijke procedure bindt, welke omstandigheid meebrengt dat die overeenkomst voor de beslissing op het beroep in de beschouwing moet worden betrokken, zal het gaan om een geschil betreffende een verbintenis uit overeenkomst.¹² Bovenvermelde rechtspraak geeft echter geen duidelijk antwoord op de vraag of en zo ja wanneer bedoelde criteria ook kunnen worden toegepast op vorderingen uit ongerechtvaardigde verrijking en welke rechter zich over die vorderingen moet uitspreken.

- 29 Uit de rechtspraak van het Hof volgt dat de regel van artikel 5, punt 1, van verordening n. 44/2001 ruimer moet worden toegepast dan de regel van artikel 15, lid 1, van die verordening, aangezien een geval reeds kan worden geacht te vallen [Or 9] onder de (algemene) materie verbintenissen uit overeenkomst wanneer een partij jegens de wederpartij vrij een verbintenis is aangegaan waarop de vordering van de verzoeker berust (aanvaarding van de eenzijdige verbintenis), terwijl voor toepassing van de bevoegdheidsregel voor door de consument gesloten overeenkomsten een overeenkomst moet zijn gesloten.¹³ In dit verband rijst de vraag of ook in de vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking een contractueel aspect kan worden gezien, aangezien de verrijking van de wederpartij niet voortspuit uit een vrijwillig aangegane verbintenis, maar op de wet berust.¹⁴ Voor de uitlegging dat in bepaalde omstandigheden het verband tussen de vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking en de contractuele betrekking relevant is en dat dus hiervoor de regels inzake de bevoegdheid voor verbintenissen uit overeenkomst (eventueel in de zin artikel 5, punt 1, of van artikel 15, lid 1, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001) kunnen worden toegepast, spreekt ook artikel 10, lid 1, van verordening (EG) nr. 864/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen („Rome II”), waarin is bepaald dat de niet-contractuele verbintenis die voortvloeit uit ongerechtvaardigde verrijking, daaronder begrepen onverschuldigde betaling, en die tevens verband houdt met een bestaande, nauw met die ongerechtvaardigde verrijking samenhangende betrekking tussen de partijen, zoals een overeenkomst of een

¹⁰ – Arrest van het Hof Kalfelis, C-189/87, C:1988:459, punt 17.

¹¹ – Arrest van het Hof Brogsitter, C-548/14, EU:C:2014:148, punten 23, 24 en 29.

¹² – Arrest Brogsitter, punten 26 en 27.

¹³ – Arrest van het Hof Engler, C-27/02, EU:C:2005:33, punten 45-48 en 51.

¹⁴ – [OMISSIS]

onrechtmatige daad, wordt beheerst door het recht dat op die betrekking van toepassing is.¹⁵

- 30 Bij de formulering van de vragen heeft de Vrhovno sodišče de mogelijke diverse criteria voor de bepaling van de bevoegdheid voor door de consument gesloten overeenkomsten of, in het algemeen, voor verbintenissen uit overeenkomst, in de beschouwing betrokken, en derhalve stelt hij naast de vragen over de bevoegdheidsregels voor door de consument gesloten overeenkomsten ook een ondergeschikte vraag over de regels voor verbintenissen uit overeenkomst in het algemeen. In dit laatste verband heeft dat gerecht gelet op het specifieke verband tussen de vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking en de materie verbintenissen uit overeenkomst nog de vraag gesteld betreffende de uitlegging van de betrokken omstandigheden voor de bepaling van de bevoegdheid in een dergelijk geval. Het gaat om de vraag of als plaats van uitvoering in de zin van artikel 5, punt 1, onder a), van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 is te beschouwen de plaats waar de oorspronkelijke contractuele betrekking tussen partijen ten uitvoer wordt gelegd of dat de bevoegdheid moet worden bepaald aan de hand van de regels betreffende de niet-nakoming van verbintenissen tot betaling van een geldsom voortvloeiend uit een vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking.
- 31 Gelet op het voorgaande verzoekt de Vrhovno sodišče RS het Hof krachtens artikel 267, derde alinea, VWEU juncto artikel 267, eerste alinea, onder b), VWEU om beantwoording van de volgende vragen:
- 1) Moet het begrip tegenvordering in de zin van artikel 6, punt 3, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 aldus worden uitgelegd dat daaronder mede valt de vordering die naar nationaal recht als tegenvordering is ingediend nadat in de herzieningsprocedure een definitief en uitvoerbaar geworden beslissing op de oorspronkelijke vordering van de verwerende partij is vernietigd en dezelfde zaak voor nieuw onderzoek is terugverwezen naar de rechter in eerste aanleg, maar de verzoekende partij in haar op ongerechtvaardigde verrijking gebaseerde tegenvordering terugbetaling vordert van het bedrag dat zij heeft moeten betalen krachtens de – vernietigde – beslissing, uitgesproken in de procedure over de oorspronkelijke vordering van de verwerende partij?
 - 2) Moet het begrip „door consumenten gesloten overeenkomsten” in artikel 15, lid 1, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 aldus worden uitgelegd dat daaronder mede valt de situatie waarin de consument zijn – op ongerechtvaardigde verrijking gebaseerde – vordering indient als een tegenvordering naar nationaal recht die verband houdt met de oorspronkelijke vordering, maar die betrekking heeft op een zaak betreffende een door een consument overeenkomstig genoemde bepaling van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 gesloten overeenkomst en waarmee de verzoeker – consument –

¹⁵ PB L 199, blz. 40.

terugbetaling vordert van het bedrag dat hij heeft moeten betalen ter uitvoering van een (vervolgens) vernietigde beslissing, uitgesproken in een procedure op de oorspronkelijke vordering van de verwerende partij, en daarmee van het bedrag dat zijn oorsprong vindt in een zaak betreffende een door een consument gesloten overeenkomst?

3) Wanneer in het hierboven omschreven geval de bevoegdheid niet kan worden gebaseerd op de bevoegdheidsregels voor tegenvorderingen en evenmin op de bevoegdheidsregels voor door de consument gesloten overeenkomsten:

a) moet het begrip „verbintenissen uit overeenkomst” in de zin van artikel 5, punt 1, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 aldus worden uitgelegd dat daaronder mede valt de vordering die de verzoeker geldend maakt wegens ongerechtvaardigde verrijking, maar die wordt ingediend als een tegenvordering naar nationaal recht, verband houdend met de oorspronkelijke vordering van de verzoekende partij, die de contractuele betrekking tussen partijen betreft, ingeval de vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking tot voorwerp heeft de terugbetaling van het bedrag dat de verzoeker heeft moeten betalen krachtens een (vervolgens) vernietigde beslissing, uitgesproken in een procedure op de oorspronkelijke vordering van de verwerende partij, en daarmee van het bedrag dat zijn oorsprong vindt in een zaak betreffende een verbintenis uit overeenkomst?

Voor het geval de voorgaande vraag bevestigend kan worden beantwoord:

b) moet in bovenbedoeld geval de bevoegdheid volgens de plaats van tenuitvoerlegging in de zin van artikel 5, punt 1, van verordening [OMISSIS] nr. 44/2001 worden onderzocht aan de hand van de regels voor de nakoming van verbintenissen voortvloeiend uit een vordering wegens ongerechtvaardigde verrijking?

[OMISSIS]

Bijlagen:

- beslissing van de rechter in eerste aanleg;
- kopie van de beslissing van de rechter in tweede aanleg;
- kopie van de memorie van verweerster in de procedure tot herziening;
- kopie van de beschikking van de Vrhovno Sodišče RS waarbij de behandeling van de zaak wordt geschorst. [Or 11]